

**ОРХОН АЙМГИЙН
ЗАСАГ ДАРГА**

Нутгийн удирдлагын ордон, Уртбулаг баг,
Баян-Өндөр сум, Орхон аймаг, 61033

Утас: 7035 5590, Факс: (976) 7035 2621

Цахим шуудан: info@erdenet.mn

2023.05.19

№

01/1507

танай

2023.04.25

-ны №

208 / 948

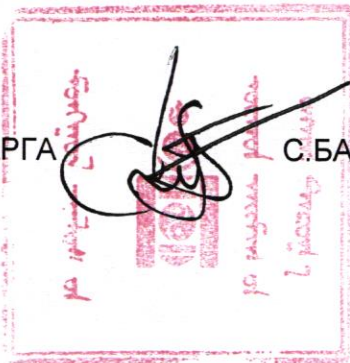
-т

**ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ
ЭРХЛЭХ ГАЗАРТ**

Хүний эрхийг хангах Үндэсний хорооны 2023 оны
01 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Орон нутаг дахь
хүний эрхийн төлөв байдлыг тайлагнах, илтгэх журам”-
ын дагуу хүний эрхийн төлөв байдлын тайлан, мэдээг
хүргүүлэв.

Хавсралт /5... хуудастай.

ЗАСАГ ДАРГА

С.БАТЖАРГАЛ

ХҮНИЙ ЭРХИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТАЙЛАН

2023.05.18

Орхон аймаг

1 бүлэг. Хүний эрхийг хангах үндэсний механизм

Хүний эрх, эрх чөлөөг хангах үндэсний чадавхыг дээшлүүлэхэд хувь нэмэр оруулж, хүний эрхийг хангах үндэсний механизмийг хэрхэн дэмжиж ажилласан байдал

Аймгийн Засаг даргын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, Орхон аймгийг 2020-2025 онд хөгжүүлэх үйл ажиллагааны үндсэн чиглэл зэрэг орон нутгийн бодлого төлөвлөлтийн баримт бичгүүдэд хүний эрхийг хангах чиглэлээр эрүүл мэнд, боловсрол, соёл урлаг, гэр бүл, хөдөлмөр, байгаль орчин, барилга байгууламж зэрэг салбар бүрд зорилт арга хэмжээг тусгаж тухай бүр хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна.

Мөн төр хувийн хэвшлийн түншлэл, хамтын ажиллагааг нэмэгдүүлэх зорилгоор Монгол Улсын Засгийн газрын 2020 оны 60 дугаар “Төрийн зарим чиг үүргийг төрийн бус байгууллагаар гүйцэтгүүлэх тухай” тогтоолын дагуу эмэгтэйчүүдийг хөгжүүлэх, жендерт суурилсан хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр 8 төрийн бус байгууллагатай хамтран ажиллаж байна. Мөн хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг хөгжүүлэх дэмжих, эрүүл мэндийн чиглэлээр 17 бусад чиглэлээр 5 төрийн бус байгууллагатай хамтран ажиллаж байна.

Хүний эрхийг хангах үндэсний хөтөлбөр, хүний эрхийн үндэсний комиссын зөвлөмж, шаардлагыг хэрэгжүүлэх талаар Хүний эрхийн үндэсний комиссын Орхон аймаг дахь мэргэжилтэн Ц.Батзаяатай 2023 онд хамтран ажиллах 10 арга хэмжээ бүхий ажлын төлөвлөгөөг аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын Хууль, эрх зүйн хэлтсийн даргаар батлуулан хамтран ажиллаж байна.

Хүний эрхийг хангах үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх, урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааны зардалд нийт 5 сая төгрөгийг орон нутгийн төсөвт тусган жил бүр сургалт сурталчилгаа, хүний эрхийн талаар төрийн албан хаагч, иргэдэд зориулсан гарын авлага тараах материал хэвлүүлэх, олон улсын хүний эрхийн өдрийг угтан ажил зохион байгуулах арга хэмжээ зэрэг урьдчилан сэргийлэх, үйл ажиллагаа хөтөлбөрийг сурталчлах зэрэг ажилд зарцуулдаг. Мөн хүний эрхийг хангах чиглэлээр зохион байгуулах үйл ажиллагааг дэмжин холбогдох шийдвэрийг гарган санхүү болон бусад чиглэлээр тухай бүр дэмжлэг үзүүлэн ажиллаж байна.

Тайлант хугацааны байдлаар манай аймаг хүний эрхийг хангах чиглэлээр бусад аймагт үлгэр дуурайлал болохуйц хэд хэдэн ажлыг хийж гүйцэтгэлээ. Тухайлбал:

Аймгийн Засаг дарга 2023 онд “Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд чиглэсэн ажлыг зохион байгуулах тухай” А/228 дугаар захирамж гаргасан. Захирамжаар хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг саадгүй нийгмийн үйл ажиллагаанд оролцох эрхийг хангах зорилгоор дэд бүтэц, нийтийн тээвэр, мэдээллийн хүртээмжийг бий болгох, нэмэгдүүлэх, барилга байгууламжийг тусгай хэрэгцээт иргэдэд зориулан барьж байгуулахыг төрийн болон хувийн хэвшлийн байгууллагуудад, барилга байгууламжийг ашиглалтад оруулахдаа “Иргэний барилга, төлөвлөлтөд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний шаардлагыг тооцсон орон зай орчин, үндсэн шаардлага” MNS 6055:2009, “Явган хүний зам талбай төлөвлөлт, техникийн шаардлага” MNS 6808:2019 стандартуудыг хангаж ажилласныг

хянан шалгаж хүлээн авахыг газрын харилцаа, барилга, хот байгуулалтын газар болон хот байгуулалт, барилга захиалагчийн албанд үүрэг болгосон.

Мөн хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг хөгжүүлэх, тэдэнд тэргүүн ээлжид үйлчилгээ үзүүлэх, хөндөгдсөн эрхийг сэргээн эдлүүлэхийг хөдөлмөр, боловсрол, эрүүл мэнд зэрэг салбаруудад хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн, хүүхдэд чиглэсэн арга хэмжээ авч ажиллахыг үүрэг болгосон.

Сар шинийн баяр болон хүйтний улиралд хурдан морины уралдаан зохион байгуулах нь хүүхдийн амь нас, эрүүл мэндэд хохирол учруулах өндөр эрсдэлтэй тул аймгийн Засаг даргын 2023 оны 01 дүгээр сарын 17-ны өдрийн А/20 дугаартай захирамжаар 2023 оны 05 дугаар сарын 01-ны өдрийг хүртэл хугацаанд хурдан морины уралдаан, сунгаа, үсэргээ зохион байгуулахыг хориглон хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажилласан.

Хяналт шалгалтаар Орхон аймгийн Жаргалант сумын Дулаан-Уул багийн нутаг дэвсгэрт хурдан морины уралдаан зохион байгуулсан зөрчлийг илрүүлж, тус сумын иргэн Б-д Зөрчлийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.20-т зааснаар 500 нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох арга хэмжээ авсан. Орхон аймаг дахь Цагдаагийн газраас Жаргалант суманд дээрх зөрчил гарсантай холбогдуулан дахин энэ төрлийн зөрчил гаргахгүй байх талаар мэдэгдэл гарган Морин спорт уяачдын холбоо, Жаргалант сумын Засаг даргад тус тус хүргүүлсэн. Мөн Аймгийн Засаг даргын Тамгын газраас 05/556 тоот албан бичгээр байгууллагуудад Аймгийн Засаг даргын захирамжийн хэрэгжилтийг хангаж ажиллах талаар болон иргэдэд хууль тогтоомжийг сурталчлах ажлыг зохион байгуулах чиглэлийг хүргүүлсэн.

“Жендерт суурилсан хүний эрхийг хүндэтгэе” аяныг 05 дугаар сард зохион байгуулсан бөгөөд аяны хүрээнд “Эмэгтэйчүүдийн эрх, хөгжилд–Эрдэнэтийн эмэгтэйчүүд” нэгдсэн арга хэмжээг аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын Нийгмийн бодлогын хэлтэс, Соёл урлагийн газар, Аймгийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын эмэгтэй төлөөлөгч нар хамтран цуврал “Эмэгтэйчүүдийн эрх, хөгжил–өнөөгийн байдал” сургалт, уулзалт, “Эрчүүд нийгмийн хөгжилд”, “Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хөгжил, оролцоо”, “Бүх хайраа гэр бүлдээ” арга хэмжээ, “Эмэгтэйчүүдийн хөгжлийн хөтөлбөр”-ийн нээлт, уулзалтууд, “Эмэгтэйчүүдийн манлайлал” сургалт зохион байгуулан нийт 5 төрлөөр 10 удаагийн арга хэмжээнд 2258 хүнийг хамруулсан.

Орон нутагт хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдээ асарч буй эцэг, эхийн нийгмийн даатгалын шимтгэлийг 100 хувь орон нутаг хариуцан төлж байгаа бөгөөд 2014 оноос хойш хүнд хэлбэрийн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдээ асарч буй эцэг, эхийн эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын төлөлтийг орон нутгийн төсвөөс хариуцан төлж эхэлсэн.

Өнгөрсөн онд 86 иргэний эрүүл, мэнд нийгмийн даатгалын зардалд 54 сая төгрөгийг зарцуулсан бол энэ онд 101 эцэг, эх, асран хамгаалагчдын 120 сая төгрөгийн зардлыг орон нутгийн төсвөөс төлж байна.

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдээ асарч буй эцэг, эх ажил хөдөлмөр эрхлэх, нийгмийн харилцаанд тэгш оролцож чаддаггүй. Ингэснээр манай аймаг тэдгээр иргэдийнхээ нийгмийн баталгааг хангаж, эрүүл мэндийн үйлчилгээ бүрэн авах боломжийг бүрдүүлэхийн зэрэгцээ Нийгмийн даатгалын сангаас тэтгэвэр тогтоолгох нөхцөлийг нь хангаж байна.

Хүний эрх, эрх чөлөөг биелүүлэх чиглэлээр Хүний эрхийн Үндэсний комисс, ТББ, хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгж байгууллагатай хамтран ажилласан сайн туршлага

Монгол Улсын Хүний эрхийн Үндэсний комиссын гишүүн Б.Энхболдын 2023 оны 06/03 дугаар шаардлагын дагуу Бүсийн оношилгоо эмчилгээний төвийн хөдөлмөрийн дотоод журам, дотоод үйл ажиллагаатай холбоотой 6 арга хэмжээ, хөгжлийн

бэрхшээлтэй хүний эрхийг хангах, хүртээмжтэй орчин бүрдүүлэх чиглэлээр 2 арга хэмжээ, Ахмад настны чиглэлээр 1 арга хэмжээг хэрэгжүүлэн биелэлтийг нотлох баримтын хамт Хүний эрхийн үндэсний комиссын гишүүнд Монгол Улсын хүний эрхийн Үндэсний комиссын тухай хуулийн 28 дугаар зүйлийн 28.2-т заасны дагуу 30 хоногийн дотор хүргүүлсэн.

Мөн Монгол Улсын Хүний эрхийн үндэсний комиссын дарга Ж.Хунан 2023 оны 02 дугаар сарын 20-ны өдрийн 01/17 дугаар зөвлөмжийн дагуу Сар шинийн баярыг тохиолдуулан хурдан морины уралдаан, сунгаа, үсэргээ зохион байгуулах хүүхдийн амь нас, эрүүл мэндэд хохирол учруулах эрсдэлтэй тул хууль тогтоомжийг мөрдөж байгаа эсэхэд хяналт тавьж биелэлтийг хүргүүлсэн.

Аймгийн ЗДТГ-ын Нийгмийн бодлогын хэлтэс, Хөгжлийн бодлого төлөвлөлт, хөрөнгө оруулалтын хэлтэс, Хууль эрх зүйн хэлтэс 2023 оны 05 дугаар сарын байдлаар жендерийн болон эмэгтэйчүүдийн эрхийг хангах, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн болон асран хамгаалагчийг дэмжих, хүүхэд хөгжүүлэх, эрсдэлт бүлгийн хүүхэд хамгаалал, хэрэглэгчдийн эрх ашгийг хамгаалах, эрүүл мэнд, боловсрол, хүүхэд залуучуудыг хөгжүүлэх зэрэг чиглэлээр тэдний дуу хоолойг дэмжин идэвхтэй байнгын үйл ажиллагаа явуулж байгаа нийт 30 төрийн бус байгууллагатай гэрээ байгуулан хамтран ажиллаж байна.

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар хоригдолд эерэг хандлагыг төлөвшүүлэх хүрээнд Гэр бүл хүүхэд залуучуудын хөгжлийн газар болон Хорих байгууллагын нөхөрлөл, Лалуна Төрийн бус байгууллагатай хамтран тайлант хугацааны байдлаар хоригдлын дунд Харилцаа, хандлага, Архи тамхины хор уршиг, Гэр бүлийн үнэ цэнэ, Жаргалтай амьдралын нууц, Өөрийгөө болон бусдыг хайрлах нь, Эерэг хандлага видео хэлэлцүүлэг, Жаргалтай амьдралын нууц, Аз жаргалтай гэр бүл, Стрессээс ангижрах нь, Өрхийн төсөв, Мансууруулах бодис, сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын хор нөлөө, Хүчирхийллийн эсрэг, Хар тамхинд донтохоос урьдчилан сэргийлэх, Зөрчлийн тухай хууль, Зээл, зээлийн тооцоолол, хуримтлал, Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, Хувь хүний соёл, багаар ажиллах чадвар, Холбоо тогтоох, харилцааны талаар, Үл хайхрал, харилцаа гэх сэдвийн хүрээнд нийт 15 удаагийн сургалтыг давхардсан тоогоор 530 хоригдолд бүлгийн болон ганцаарчилсан сургалтыг зохион байгуулсан.

Мөн Монголын хорих байгууллагын нөхөрлөл төрийн бус байгууллагаас 7 хоногийн мягмар гарагт нэр бүхий 35 хоригдолд бүлгийн сургалтыг тогтмол зохион байгуулж байна. Ингэснээр хоригдож буй хүмүүсийг соён гэгээрүүлэх, суллагдахын өмнөх болон хоригдлын ял эдлэх үеийн сэтгэл зүй харилцаа хандлага, хорих ангиас суллагдсаны дараа нийгэмд гарч төлөвших үндэс суурийг бэхжүүлсэн дахин гэмт хэрэг үйлдэх тоо багасах төлөвтэй байна.

“Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн холбоо” ТББ-ын дэргэд “Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөдөлмөр эрхлэлт сургалтын төв” шинээр байгуулж орон нутгаас байраар ханган, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөрийн санхүүгийн дэмжлэгт хамруулж тоног төхөөрөмж авч өгсөн. Тус төв нь 2022 оны 05 дугаар сараас эхлэн үйл ажиллагаа явуулж энэ хугацаанд оёдолчин, гар урлал, гутал урлал, шүр тууз, эсгий урлал, мод цэцэг тарих, ногоо даршлах, хэл яриа засах зэрэг сургалтад 30 гаруй хүнийг хамруулж 11 хүнийг тогтмол ажлын байраар ханган, орон нутагт зохиогдож буй үзэсгэлэн худалдаа, уралдаан тэмцээн, сургалт арга хэмжээнүүдэд гишүүдээ тогтмол оролцуулж, өрхийн амьжиргааг дэмжин ажиллаж байна.

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдээ асарч буй эцэг, эхийн нийгмийн даатгалын шимтгэлийг орон нутаг 100% төлөн дэмжлэг болж буй энэхүү ажил арга хэмжээг

“Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэдтэй эцэг эхийн холбоо ТББ” санаачлан Аймгийн ЗДТГ-тай хамтран зохион байгуулсан.

Энэ нь Монгол Улсад сайн туршлага болж Засгийн газрын 2022 оны 33 дугаар хуралдааны тэмдэглэлд “байнгын асаргаа шаардлагатай 18 хүртэлх насны хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдээ асарч, ажил хөдөлмөр эрхлээгүй байгаа эцэг, эсхүл эх хууль ёсны асран хамгаалагчийн эрүүл мэндийн даатгалын болон тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийг хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээнээс тооцож улсын төсвөөс төлөх боломжийг судлан саналаа шаардагдах зардлын тооцооллын хамт танилцуулахыг Сангийн сайд Б.Жавхлан, Хөдөлмөр нийгмийн хамгааллын сайд А.Ариунзаяа, Эрүүл мэндийн сайд С.Энхболд нарт даалгав” гэсэн заалт тусгагдсан.

“Элбэрэлт энэрэхүй орчлон” холбоо НҮТББ, аймгийн ЗДТГ хамтран **“Хайраа хамтдаа түгээ” хөнгөвчлөх тусламж үйлчилгээ төсөл** хэрэгжүүлсэн бөгөөд төслийн хүрээнд “Хавдрын болон хавдрын бус шалтгаантай иргэдэд хөнгөвчлөх тусламж үйлчилгээг жигд хүртээмжтэй хүргэж тэдгээрийн амьдралын чанарыг дээшлүүлэх” зорилгоор хүнд хэвтрийн ахмад настнуудад “Хөнгөвчлөх тусламж үйлчилгээг” тэгш хүртээмжтэй хүргэх зорилгоор ажилласан.

Орхон аймгийн Баян-Өндөр сумын харъяаллын хөнгөвчлөх тусламж үйлчилгээ шаардлагатай 4,5-р бүлгийн хөнгөвчлөх эмчилгээнд орсон 50 ахмад настанд хүнд хөнгөвчлөх тусламж үйлчилгээг гэрээр хүргэж шаардлагатай арга хэмжээг гэрээр авах, биеийн шаналгаат шинжүүдийг хөнгөвчлөх тусламж үйлчилгээ шаардлагатай хүнд хэвтрийн үйлчлүүлэгч нарыг үзэж зөвлөгөө үйлчилгээ үзүүлсэн.

Хүнд өвчтөн болон түүнийг асарч буй ар гэрийнхэнд хооллолтын зөвлөгөөг өгч хэрхэн яаж хооллох, судсаар хооллох, хоолыг бэлтгэх талаар заан зааварчилсан. Гэрээр тусламж үйлчилгээг үзүүлснээр асран хамгаалагчийн ажлыг хөнгөвчлөхөөс гадна өрхийн эрүүл мэндийн төвүүдийн ачааллыг багасгаж өвчөтний сэтгэл зүйд сайнаар нөлөөлөн үр дүнтэй ажиллаж байна.

2 бүлэг. Хүний суурь эрхийг хангасан үйл ажиллагаа

Хүний хувийн эрх чөлөө

Өөрийгөө өмгөөлөх, эрх зүйн туслалцаа авах чиглэлээр:

Аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын хууль, эрх зүйн хэлтсийн дэргэд Эрх зүйн туслалцааны төв байгуулан Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнтэй хамтран эрх зүйн хөтөч нарыг бэлтгэж 2014 оноос хойш эрх зүйн хөтөч нарыг төрийн үйлчилгээний анхан шатны нэгж болох багуудын ажлын албанд тогтмол ажиллуулж байна. Эрх зүйн хөтөч ажиллуулснаар иргэд хууль эрх зүйн анхан шатны зөвлөгөө мэдээлэл утсаар болон биечлэн цаг алдалгүй өгч байна. Тайлант хугацааны байдлаар

Орхон аймагт төлбөрийн чадваргүй иргэдийг өмгөөлөх, тэдэнд эрх зүйн туслалцаа үзүүлэх улсын өмгөөлөгч 2008 оноос хойш ажиллаж байна. Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар нь Хууль зүйн туслалцааны төвийн улсын өмгөөлөгчийг ажлаа хэвийн явуулах боломж нөхцөлийг бүрдүүлж, Нутгийн удирдлагын ордонд стандартын шаардлага хангасан ажлын байраар хангаж, өнөөдрийг хүртэл тогтмол үйл ажиллагаа явуулж байна. Мөн тайлант хугацааны байдлаар 55 иргэнд эрх зүйн туслалцаа үзүүлж, зөвлөгөө, мэдээлэл өгч ажилласан.

Халдашгүй чөлөөтэй байх эрхийн чиглэлээр:

Цагдаагийн газраас эрүүдэн шүүх болон бусад хэлбэрээр хэрцгий, хүнлэг бусаар буюу хүний нэр төрийг доромжлон харьцахаас урьдчилан сэргийлж хуульд заасны дагуу Цагдаагийн газрын нэг, хоёрдугаар байранд мэдүүлэг авах 10, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газрын 437 дугаар нээлттэй хорих ангийн цагдан хорих байранд 1 өрөөг,

мэдүүлэг авах өрөөнд тавигдах стандартын дагуу засаж тохижуулан дуу дүрсний бичлэг бүхий хяналтын камер суурилуулсан өрөөнд мөрдөн шалгах ажиллагааг явуулж байна.

Цагдаагийн Тасгийн дарга, ахлах мөрдөгчид алба хаагчдыг мэдүүлэг авах өрөөнд мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулж байгаа эсэхэд тогтмол хяналт тавин ажилладаг. Цагдан хорих таслан сэргийлэх арга хэмжээ авагдсан яллагдагч нартай мөрдөгчид 7 хоног тутам 1 удаа, тасгийн дарга, ахлах мөрдөгч нар 14 хоногт 1 удаа уулзаж тэдний санал хүсэлтийг хүлээн авахад цагдан хорих байр /өрөө/ дамжуулан хорьсон, эрүүдэн шүүсэн болон бусад хэлбэрээр хэрцгий, хүнлэг бусаар буюу хүний нэр төрийг доромжлон харьцсан талаар гомдол мэдээлэл иргэн, хуулийн этгээдээс ирээгүй байна.

Аймгийн Өмгөөлөгчдийн холбооноос өмгөөлөгч нарын ажлын байр болон холбоо барих утасны дугаар бүхий танилцуулгыг 2023 оны 01 дүгээр сарын 10-ны өдөр шинэчлэн гаргуулан авч мэдүүлэг авах өрөө болон Цагдаагийн газрын хүлээлгийн танхим, мөрдөгч нарын өрөөнд байрлуулан өөрийгөө өмгөөлөх, эрх зүйн туслалцаа авах эрхийг бүрэн ханган ажиллаж байна.

Үндэслэлгүйгээр баривчлах, цагдан хорих, дарамтлах айлган сүрдүүлэх зэргээр хууль зөрчсөн тохиолдолд хяналтын прокуроруудаас сэжигтнийг шүүгчийн зөвшөөрөлгүй баривчлах тухай мөрдөгчийн саналыг хүлээн авч шийдвэрлэж байгаа тохиолдол бүрд эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуульд заасан үндэслэл байгаа эсэхийг сайтар хянаж шийдвэрээ гаргаж байх талаар чиглэл өгч ажилласнаар үндэслэлгүйгээр баривчлах, хууль бусаар хорьсон тохиолдол гараагүй болно.

Прокуророос сэжигтнийг хууль бусаар баривчлах явдал гаргуулахгүй байх, эрүүдэн шүүхээс ангид байлгах зорилгоор сэжигтнийг шүүхийн зөвшөөрөлгүй баривчлах асуудалд анхаарч, аль болох хүнийг хорьж цагдахгүй байх, бусад төрлийн таслан сэргийлэх арга хэмжээг авч ажиллаж байна.

2023 оны 5 дугаар сарын байдлаар Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар-437 дугаар нээлттэй хорих ангид нийт 192 хоригдол ял эдэлж байгаа бөгөөд хоригдлын эрхийг хангах чиглэлээр цахим уулзалтын өрөөг тохижуулан, иж бүрэн компьютер суурилуулан цахим уулзалт хийх хүсэлт гаргасан нэр бүхий 127 хоригдлын ар гэрийн хүсэлтийг шийдвэрлэж, цахим уулзалтыг харуул хамгаалалтын хяналтад биечлэн зохион байгуулдаг.

Хоригдлыг суллагдахын өмнөх нийгэмшүүлэх ажлын хүрээнд 15-25 хоригдолтой ганцаарчилсан уулзалтыг зохион байгуулж цаашдын амьдралын зорилго, гэр бүлийн үнэ цэнэ, аз жаргалтай амьдралын суурь, суллагдан гараад амьдралд нэн тэргүүнд хэрэг болох албан байгууллагын байршил, үнэ тариф, автобус болон бусад тээврийн хэрэгслийн чиглэл зэргийг таниулах сургалт, яриаг хийж нийгэмд гарч төлөвших үндэс суурийг бэхжүүлэн ажилласан.

Улс төрийн эрх, эрх чөлөө

Аймгийн хэмжээнд сонгуульт жилүүдэд Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн, Улсын Их Хурал, Аймаг, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурлын сонгууль явагдах бүрд сонгогчдын нэрсийн жагсаалтаас хүн амын шилжилт хөдөлгөөн болон бичиг баримтын зөрчилтэй зэрэг шалтгаанаар сонгуульд санал өгөхийг түдгэлзүүлэх, нэрсийн жагсаалтаас орхигдуулах зэргээр иргэдийн саналаа өгөх эрхийг хөсөрдүүлсэн зөрчил болон гомдол, мэдээлэл тайлант хугацаанд бүртгэгдээгүй.

Аймгийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал нийт 35 төлөөлөгчтэй. Үүнээс Жендерийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.1.1-т “томилогдох төрийн

улс төрийн албан тушаалтны дотор аль нэг хүйсийн төлөөлөл Засгийн газар, аймаг, нийслэлд 15 хувиас, дүүрэгт 20 хувиас, суманд 25 хувиас, хороонд 30 хувиас доошгүй байх” гэж заасны дагуу 30 эрэгтэй, 5 эмэгтэй төлөөлөгч ажиллаж байна.

8 дахь удаагийн сонгуулийн бүрэн эрхийн хугацаанд аймгийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурал нь ээлжит 15, ээлжит бус 9 удаа хуралдаж нийт 161 асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэсэн байна.

Өмчлөх эрх

Монгол Улсын 2023 оны 105 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Иргэнд 2023 онд өмчлүүлэх газрын нийт хэмжээ, байршил зориулалтыг тогтоох тухай” тогтоолын дагуу аймгийн хэмжээнд 2023 онд газар өмчлөх эрхээсээ өөрийн хүсэлтээр татгалзсан 5 иргэний 0.7 га газрын өмчлөх эрхийг хүчингүй болгож, иргэний гаргасан хүсэлтийн дагуу 58 иргэний хамтран өмчлөх эрхийг хүчингүй болгосон.

Мөн 2022 оны 09 дүгээр сарын 15-ны өдрийн Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 11/07 дугаар тогтоолоор 2023 онд гэр бүлийн хэрэгцээний зориулалтаар 445 иргэнд 34.35 га газрыг үнэгүй өмчлүүлэх газрын байршил хэмжээг тогтоож Засгийн газрын 2023 оны 105 дугаар тогтоолоор баталгаажуулсан.

Монгол улсын иргэнд газар өмчлүүлэх тухай хуулийг дагаж мөрдөгдөж эхэлснээс хойш аймгийн хэмжээнд нийтдээ 24981 иргэний газар өмчлөх өргөдөл хүлээн авч 20975 иргэнд 1626.22 га газар өмчлүүлснээс 2023 оны 05 дугаар сарын байдлаар 175 иргэнд 12.4 га газрыг шинээр өмчлүүлсэн бол үүнээс 158 иргэн газар өмчлөх үл хөдлөх хөрөнгийн улсын бүртгэлийн гэрчилгээ авсан.

2022 оны 12 дугаар сараас тайлант хугацаа хүртэл Улсын бүртгэлийн хэлтэст нийт 527 үл хөдлөх эд хөрөнгийн анхны бүртгэл бүртгэгдсэн байна.

Нийгэм, соёлын эрх

Жендерийн эрхийг хангах чиглэлээр:

Аймгийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын тэргүүлэгчдийн 2020 оны 02 дугаар тогтоолоор “Жендерийн эрх тэгш байдлыг хангах аймгийн дэд хөтөлбөр батлах тухай” хөтөлбөрийг 2020-2023 онд хэрэгжүүлэхээр баталсан. Тус хөтөлбөр нь нийт 3 зорилт 12 арга хэмжээтэй бөгөөд улсын болон орон нутгийн төсвөөс 60 сая төгрөгийн санхүүжилтээр хөтөлбөрийн арга хэмжээг хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

Аймгийн “Эмэгтэйчүүдийн хөгжлийн хөтөлбөр”-ийг хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд орон нутгийн шийдвэр гаргах түвшин болон бодлого тодорхойлох түвшинд ажиллаж байгаа төрийн албан хаагч эмэгтэйчүүд, улс төр, бизнес, иргэний нийгмийн байгууллага, мэргэжлийн холбоо зэрэг салбар бүрд манлайлан идэвхтэй ажиллаж байгаа эмэгтэйчүүдийн хамтарсан “Эмэгтэйчүүдийн манлайллын нэгдсэн хакатон” хөтөлбөрийг зохион байгуулж Эрдэнэт хотын нийт 215 эмэгтэй 25 баг болон нийгэмд тулгамдаж буй асуудалд шийдэл эрэлхийлэн оролцож 10 асуудлыг эрэмбэлэн, Эрдэнэт хотод гэр бүл, эмэгтэйчүүдийн эрх ашиг, хүүхдийн эрх, гэр бүлийн харилцаа, хог хаягдлын менежментийн асуудалд анхаарал хандуулж, шийдэл хайх зайлшгүй шаардлагатай гэж үзэн төсөл боловсруулан 60.0 сая төгрөгийн санхүүжилттэй шилдэг 6 төсөл шалгарч өөрсдийн санааг хэрэгжүүлэх боломж бүрдүүлсэн.

“Тогтвортой хөгжил эмэгтэйчүүдийн оролцоо” сэдэвт Монголын эмэгтэй эрдэмтэд инженерүүдийн бүх гишүүдийн нэгдсэн VII чуулганыг аймагт зохион байгуулсан. Уг чуулганаар тогтвортой хөгжлийг хэрэгжүүлэх асуудлыг хэлэлцсэн ба саналыг Нэгдсэн үндэсний байгууллагын бага хуралд дэвшүүлсэн.

Чуулганаар шинжлэх ухаан технологийн салбарт удирдах эмэгтэйчүүдийн оролцоог нэмэгдүүлэх, залууст ажил мэргэжлийн зөвлөгөө өгөх, “Шийдвэр гаргах түвшинд эмэгтэйчүүдийн оролцоо”, “**МЭЭИТМ-ийн** одоо ба ирээдүй”, “Хог хаягдал, ургамлын химийн найрлага, биологийн идэвхийн судалгаа”, “Монгол орны гангийн судалгаа” зэрэг асуудлаар илтгэл тавьсан ба хэлэлцүүлэгт нийт 465 эмэгтэйчүүд хамрагдсан.

Гэр бүлийн хүрээнд 2023 оны 05 дугаар сарын 15-ны Дэлхийн гэр бүлийн өдрийг угтан аймгийн Засаг даргын Тамгын газраас “**Бүх хайраа гэр бүлдээ**” гэр бүлийн хөгжил хамгааллын сарын аяныг зохион байгуулсан ба уг аяны хүрээнд сэтгэл зүйн өдөрлөгийг 2 өдрийн турш мэргэжлийн 10 сэтгэл зүйчийг оролцуулан сэтгэл зүйн цогц үйлчилгээ сургалт мэдээ мэдээллийг иргэд олон нийтэд хүргэсэн.

Уг үйл ажиллагааны үеэр сэтгэл зүйн тандалтын тест оношилгоо, сэтгэл зүйн ганцаарчилсан болон бүлгийн зөвлөгөө, сэтгэц оношилгоо, архаг ядаргаа, стрессийн түвшин, зурган тестийн аргаар оношлох, темперамент тодорхойлох гэх зэрэг нийт 24 төрлийн тест оношилгоонд 261 хүн, ганцаарчилсан сэтгэл зүйн зөвлөгөөг 91 хүнд, бүлгийн зөвлөгөө засал 240 хүнд нийт 1800 гаруй иргэдийг хамруулсан.

Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар, Эрүүл мэндийн газар хамтран **“ЭРҮҮЛ ЧИЙРЭГ ЭР ХҮН”** арга хэмжээг зохион байгуулж Эрүүл мэндийн сайдын 2022 оны А/449 дүгээр тушаалаар батлагдсан “Эрэгтэйчүүдийн кабинетын үлгэрчилсэн загвар, ажиллах журам батлах тухай” журмын дагуу Бүсийн оношилгоо эмчилгээний төвийн эрэгтэйчүүдийн кабинет ажиллаж байна.

Тус кабинет нь эрэгтэйчүүдийн бөөр шээсний замын болон нөхөн үржихүйн эрхтний эмгэгийн оношилгоо, эмчилгээ болон эрэгтэйчүүдийн хэрэгцээнд тохирсон ээлтэй эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээг нийт 10 төрлийн багцаар үзүүлж байна.

Мөн Ерөнхий боловсролын 7 дугаар сургуулийн 675 өсвөр үе, хөвгүүдэд нөхөн үржихүйн эрүүл мэндийн чиглэлээр 6 удаагийн сургалт, Зэвсэгт хүчний 186 дугаар анги, Онцгой байдлын газар, Цагдаагийн газар, Эрдэнэт Дулаан цахилгаан станц ТӨХК, Эрдэнэт хивс ХХК зэрэг 5 байгууллага, Эрдэнэт цогцолбор их сургууль, Маргад зэрэг их дээд сургууль, мэргэжил сургалт үйлдвэрлэлийн төвийн нийт 1200 гаруй эрэгтэй оюутан залууст эрүүл мэнд, нөхөн үржихүй, бэлгийн замын халдварт өвчин, эрсдэлт хүчин зүйлсийн талаар 4 удаагийн сургалтыг зохион байгуулсан байна.

Өмнөх онд эрэгтэйчүүдийн кабинетаар 2583 эрэгтэйчүүд үйлчлүүлсэн бол 2023 онд 5364 хүн хамрагдсан нь өмнөх оноос 2.1 дахин өссөн үзүүлэлттэй байна. Цаашид ерөнхий боловсролын сургуулийн эрэгтэй сурагчдыг бүрэн хамруулахаар төлөвлөж байна. Оюутан залуусын дунд “Оюутны эрүүл мэндийг дэмжих сарын аян” өрнүүлснээр эрүүл мэндийн эрт илрүүлэг үзлэг оношилгооны 18-30 насны багцын хамрагдалт 10 хувиар нэмэгдсэн.

Хөдөлмөрлөх эрхийг хангах чиглэлээр:

Хөдөлмөр эрхлэлтийн үндэсний зөвлөлийн 2023 оны 01 дүгээр тогтоолоор батлагдсан Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих чиглэлээр 2023 онд хэрэгжүүлэх 5 зорилт хөтөлбөрийн хүрээнд 3485 иргэнийг хамруулахаар хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих санд 1 тэрбум 493,5 сая төгрөг батлагдсан.

Энэ чиглэлээр 2023 онд хэрэгжүүлэх зорилтын хүрээнд Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний газарт бүртгэгдсэн ажлын байранд 125 иргэн зуучлагдсанаас 87 нь эмэгтэй, хөгжлийн бэрхшээлтэй 2 иргэн байна. Үүнээс байнгын ажлын байранд 113 иргэн, түр ажлын байранд 12 иргэн зуучлагдсан.

2023 оны 05 дугаар сарын байдлаар 44 ажил олгогч байгууллага, иргэдээс 114

ажлын байранд 150 гаруй ажилтан авах захиалга нээлттэйгээр зарлагдсан. Мөн бичил үйлдвэрлэл үйлчилгээ, өрхийн аж ахуй эрхэлж, ажлын байраа хадгалах нэмэгдүүлэх зорилготой хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн болон хөгжлийн бэрхшээлтэй гэр бүлийн гишүүнээ гэртээ асарч байгаа хүн, ахмад настан, 30 ба түүнээс дээш насны иргэдэд хүүгүй, барьцаагүй 5-10 сая төгрөгийн санхүүгийн дэмжлэгийг 24-36 сарын хугацаанд эргэн төлөгдөх нөхцөлтэйгөөр 98 иргэнд 830 сая төгрөгийн санхүүжилт олгосон. Үүний үр дүнд 98 ажлын байр хадгалагдаж 50 шинэ ажлын байрны орон тоо бий болно.

Ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгох, зөвлөгөө өгөх үйлчилгээг хөдөлмөрийн биржийн үйлчилгээ явуулах эрх бүхий байгууллагатай хамтран тодорхой ажил, мэргэжил, ажлын байрны талаарх мэдээ, мэдээллийг иргэдэд хүргэх, ажил мэргэжлээ зөв сонгох болон хөдөлмөр эрхлэлтийн нийтлэг үйлчилгээ, хөдөлмөрийн зах зээлийн мэдээллээр хангах үйлчилгээнд ажил хайгч 30 иргэн, зорилтот бүлгийн хорих ангид хүмүүжиж байгаа 40 иргэн болон ерөнхий боловсролын сургуулийн 8-9 дүгээр ангийн 330 сурагч нийт 400 гаруй иргэнд бүлгийн сургалтыг зохион байгуулсан.

Сурч боловсрох эрхийг хангах чиглэлээр:

Хот, хөдөөгийн сургуулийн сургалтын ялгааг багасгах албан бус болон зайны сургалтыг зохион байгуулах чиглэлээр Жаргалант сумын сургуульд суралцагч хүүхдийн тоог нэмэгдүүлэх талаар арга хэмжээ авч 90 хүүхдийн хүчин чадалтай дотуур байрны барилгыг ашиглалтад оруулснаар сумын хүүхдүүд тохилог байранд амьдрах, суралцах нөхцөл боломжоор хангагдсан.

Мөн Жаргалант суманд **“Боловсрол”** хөтөлбөрийг сүүлийн 4 жил хэрэгжүүлж сургалтын орчин нөхцөлийг сайжруулах, багшлах боловсон хүчнийг тогтвор суурьшилтай ажиллах нөхцөл боломжийг хангах чиглэлээр үйл ажиллагааг зохион байгуулснаар тодорхой үр дүнд хүрсэн.

Аймгийн хэмжээнд Насан туршийн боловсрол олгох Насан туршийн боловсролын төв үйл ажиллагаа явуулдаг ба Насанд хүрэгчид болон сургууль завсардсан хүүхдүүдэд бичиг үсэг үл мэдэх явдлыг арилгах чиглэлээр хүүхэд залуучуудад сүүлийн 10 жилд 250 гаруй боловсрол эзэмшүүлсэн.

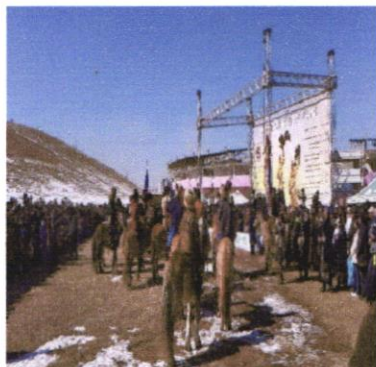
Соёлын эрхийн чиглэлээр:

Аймгийн хэмжээнд 01 дүгээр сарыг **“Дүрслэх урлагийн сар”**-ын аян зохион байгуулсан. Тус аяны хүрээнд уран зургийн үзэсгэлэн, видео контент, зурган мэдээлэл нийт 20 гаруй ажлыг зохион байгуулсан ба иргэдэд урлагийн боловсрол олгох, зураач, урчуудыг дэмжих зорилгоор Соёл урлагийн газар, зураач урчуудын холбоо, Монгол арт галерейтай хамтран Хүүхэд залуучуудын театрт анхны **“Нүүдлийн үзэсгэлэн”** зохион байгуулсан.

2023 оны 03 дугаар сарын 18-ны өдөр Баян-Өлгий аймгийн Орхон аймаг дахь нутгийн зөвлөлтэй хамтран анх удаа **“Бүргэдийн баяр-2023”** арга хэмжээг зохион байгуулсан.

Тус арга хэмжээнд нийт 3000 гаруй иргэд оролцож, Соёл урлагийн байгууллагын 15 уран бүтээлчид ая дуугаа өргөн уран бүтээлээ толилуулсан ба Арга хэмжээний үеэр казах үндэсний өв соёл, уламжлалт зан заншлыг танилцуулж, үндэсний хоол, гар урлал, бүргэдийн үзүүлбэр үзүүлсэн.

Мөн 04 дүгээр сарыг **“Бүжгийн урлагийн сар”** аян өрнүүлсэн бөгөөд тус аяны хүрээнд соёлын биет бус өв болох бий биелгээг сурталчлан таниулах зорилгоор 7 хоногийн 5 дахь өдөр бүр ерөнхий боловсролын сурагчдыг оролцуулсан флашмоб арга хэмжээг А.Амарын талбайд зохион байгуулсан. Тус арга хэмжээнд нийт 11 сургуулийн 700 гаруй сурагчид оролцож, иргэд олон нийтэд бүжгийн урлагийг сурталчлан таниулах ажлыг зохион байгуулсан.

Соёлын яамнаас орон даяар өрнүүлж буй **“Соёлын сэргэлт-2023”** бүх нийтийн соёлын хүртээмжийг нэмэгдүүлэх аяны хүрээнд Монголын уран зургийн галерейгаас анх удаа Монголын шилдэг уран зургийн сор болсон дүрслэх урлагийн 30 бүтээлийн тусгай үзэсгэлэнг Хүүхэд залуучуудын театрт 5 хоногийн турш зохион байгуулсан.

Тусгай хэрэгцээ, онцлог эрх ашиг бүхий бүлгийн эрх

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг боловсролд тэгш хамруулах /1, 7, 20 дугаар сургууль/ орон нутгийн онцлогт нийцсэн жишиг үйлчилгээ болгох зорилго бүхий “Тэгш боломж” төслийг Аймгийн Засаг даргын 2022 оны 05 дугаар сарын 16-ны өдрийн А/321 тоот захирамжаар баталсан.

Төслийн хүрээнд 140.0 сая төгрөгийн санхүүжилтээр 1,7,20 дугаар сургуулиудад **“Хүүхэд хөгжлийн төв”**-ийг байгуулсан. 27,7 дугаар цэцэрлэгүүдэд ДЦП эпилепси хавсарсан 14, аутизм 4 нийт 18 хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд 4 бүлэгт суралцаж байна. БШУЯ-ны сайдын А/206 тушаалаар ганцаарчилсан сургалтын төлөвлөгөөг, **“Бид гэртээ”** дасгал даалгаврын цүнх, харилцах дэвтэртэй хослуулан хэрэгжүүлж байна.

Мөн “Interesting game” хөтөлбөрийг Эрүүл мэндийн газраас хэрэгжүүлэн ердийн болон, тусгай хэрэгцээт бүлгийн хүүхдүүдийг нийгэмшүүлэх, хамтад нь хөгжүүлэх зорилгоор сар бүрийн 2 болон 4 дэх 7 хоногийн Лхагва гаригт тогтмол зохион байгуулдаг.

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн чиглэлээр:

Хөдөлмөр нийгмийн хамгааллын яамны харьяа Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн сэргээн засах хөгжлийн төвийн сэргээн засах эмч, хүүхдийн эмч, хэл засалч эмч, спорт заслын багш, арга зүйч нарын бүрэлдэхүүнийг урилгаар авчирч, сургалт, үзлэг оношилгоог 2 өдөр хосолмол хэлбэрээр явуулсан.

Нийтдээ 93 хүүхдийг үзлэг оношилгоонд хамруулж, 100 гаруй эцэг, эх асран хамгаалагчдад зөвлөгөө мэдээлэл өгч, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн холбоод, цэцэрлэг, сургуулийн багш, ажилтан сум, өрхийн Эрүүл мэндийн төвийн албан хаагч, **ЭБИС** сэргээн засах төвийн нийт 24 эмч, мэргэжилтэн сургалтад хамруулсан.

2022 онд 25 удаа хуралдаж, 422 хүүхдийн асуудлыг хэлэлцсэнээс байнгын асаргааны сунгалт хийлгэсэн 316, шинээр байнгын асаргаа тогтоолгосон 87, бусад

үйлчилгээнд 32 хүүхэд тус тус хамрагдсан. Сум, өрхийн эрүүл мэндийн төв нь 5 хүртэл насны хүүхдийг MNS 5292:2017 стандартын дагуу идэвхтэй хянаж байгаа ба Хөдөлмөр нийгэм хамгааллын сайд, Боловсрол шинжлэх ухааны сайд, Эрүүл мэндийн сайдын 2021 оны А/220, А/475, А/812 дугаар тушаалын дагуу 9 сартай 1750, 18 сартай 2184, 2213 сартай хүүхдэд эрүүл мэндийн хөгжлийн үзлэгийг тухай бүр хийсэн.

Тайлант хугацаанд тус үзлэгээр илэрсэн 87 хүүхдийн хөгжлийн бэрхшээлийн үнэлгээг Бүсийн оношилгоо эмчилгээний төвийн хүүхэд, мэдрэл, сэргээн заслын эмчид үзүүлэн оношийг баталгаажуулсан.

“Бага насны хүүхдийн эрүүл мэнд, хөгжлийн цогц үзлэг, бэрхшээлийг эрт илрүүлэх, арга зүйн дэмжлэг үзүүлэх дадлага” сургалтад нийт 134 Сум өрхийн эрүүл мэндийн төвийн эмч, эмнэлгийн мэргэжилтэн 100% хамруулсан 2 өдрийн дадлага сургалтыг салбар комиссын эмч, мэргэжилтэн зохион байгуулсан. Уг сургалтаар дамжуулан Хөдөлмөр, Нийгмийн хамгааллын сайд, Боловсрол, соёл шинжлэх ухаан, Спортын сайд, Эрүүл мэндийн сайдын хамтарсан А/304, А/699, А/460 тушаалын хэрэгжилт дээшилж эмч, эмнэлгийн мэргэжилтний мэдлэг бэхжиж чадавхажсан.

Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн чиглэлээр:

“Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн холбоо” ТББ-ын дэргэд “Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөдөлмөр эрхлэлт сургалтын төв” шинээр байгуулж орон нутгаас байраар ханган, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөрийн санхүүгийн дэмжлэгт хамруулж тоног төхөөрөмж авч өгсөн.

Тус төв нь 2022 оны 05 дугаар сараас эхлэн үйл ажиллагаа явуулж энэ хугацаанд оёдолчин, гар урлал, гутал урлал, шүр тууз, эсгий урлал, мод цэцэг тарих, ногоо даршлах, хэл яриа засах зэрэг сургалтад 30 гаруй хүнийг хамруулж 11 хүнийг тогтмол ажлын байраар ханган, орон нутагт зохиогдож буй үзэсгэлэн худалдаа, уралдаан тэмцээн, сургалт арга хэмжээнүүдэд гишүүдээ тогтмол оролцуулж, өрхийн амьжиргааг дэмжин ажиллаж байна.

Мөн Хүнд хэлбэрийн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдээ гэрээр асарч байгаа ажил хөдөлмөр эрхэлдэггүй 86 асран хамгаалагчдын эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын сайн дурын даатгалын зардлыг орон нутгийн төсвөөс 54,860.0 мянган төгрөгийг зарцуулсан. Энэхүү ажлыг 2014 оноос эхлэн 9 дэх жилдээ орон нутгийн төсвөөс санхүүжүүлэн төлж, энэ хугацаанд нийтдээ давхардсан тоогоор 850 гаруй эцэг, эх, асран хамгаалагчдыг хамруулж 400.0 гаруй сая төгрөг зарцуулсан байна.

Иргэдийн төрөөс нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмж, хөнгөлөлт, тусламж авах эрхийг хангах чиглэлээр: Нийгмийн халамжийг багц хуулийн хүрээнд 72 нэр төрлийн үйлчилгээг хүргэж 2023 оны эхний 4 сарын байдлаар давхардсан тоогоор 66893 гаруй иргэн нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмж, хөнгөлөлт, тусламжид хамрагдсан.

Нийгмийн халамжийн тэтгэвэрт 1508 иргэн хамрагдаж 1.6 тэрбум, нийгмийн халамжийн тэтгэмжид 1987 иргэн хамрагдаж 714.4 сая, амьжиргааг дэмжих мөнгөн тэтгэмжид 1944 иргэн хамрагдаж 604.1 сая, цалинтай ээж хөтөлбөрт 4699 иргэнд 826.1 сая, жирэмсэн эхийн тэтгэмжид 1115 эхэд 103.6 сая, өрх толгойлсон эх, эцгийн тэтгэмжид 208 иргэнд 109.5 сая, ихэр хүүхдийн тэтгэмж 3 эхэд 6 сая, алдарт эхийн одонтой 6421 эхэд 795 сая, насны хишиг 5094 ахмад настанд 414.1 сая, ахмад насны хөнгөлөлт, тусламж давхардсан тоогоор 5031 ахмад хамрагдаж 153.5 сая, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний хөнгөлөлт, тусламжид 213 иргэн хамрагдаж 40.6 сая төгрөг, хүүхдийн мөнгөн тэтгэмж 33645 хүүхдэд 12.9 тэрбум төгрөгийг тус тус зарцуулсан.

Хүнсний эрхийн бичгийн үйлчилгээнд хамрагддаг 991 өрхийн 4980 иргэнд 241.3 сая төгрөгийн хүнсний бүтээгдэхүүн олгосон байна.

3 бүлэг. Тулгамдсан хүний эрхийн зөрчил

Ц.Мөнхцэцэг нь 2018 оноос 2020 онд аймгийн Эрүүл мэндийн газрын даргаар ажиллаж байсан.

Аймгийн Прокурорын газрын 2020 оны 05 дугаар сарын 27-ны өдрийн 2025002450236 дугаар тогтоолоор эрүүгийн хэрэг үүсгэж, яллагдагчаар татагдсан.

Аймгийн Прокурорын газраас 2022 оны 12 дугаар сарын 20-ны өдрийн 15 дугаар тогтоолоор эрүүгийн хэргийг хэрэгсэхгүй болгосон ч шийдвэрийг Улсын ерөнхий прокурорын газраас хүчингүй болгосон. Уг асуудал 5 жил шийдвэрлэгдээгүй болно.

Орхон аймагт 2023 оны 05 дугаар сарын байдлаар Төрийн албан хаагчийн тодорхой үйлдэл, эс үйлдлийн улмаас хүний эрхийг зөрчсөн тохиолдол байхгүй болно.

4 бүлэг. Санал, Дүгнэлт

2023 оны 05 дугаар сарын 17-ны өдрийн 16:00 цагт хүний эрхийн чиглэлээр хамтран ажилладаг Эрдэнэт хүн та ТББ, Элбэрэлт энэрхүй орчлон НҮТББ, Энхийн хөтөч НҮТББ, Сэтгэл зүйн цогц боловсролын төв НҮТББ, Пондолдой аутизмын холбоо, Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн холбоо, Эрдэнэтийн ээжүүд чадавхжуулах ТББ, Эрүүл урт удаан аз жаргалтай амьдрал ТББ нийгэмд үйлчилгээний Төрийн бус байгууллагын төлөөлөлд “Хүний эрхийн төлөв байдлын тайлан” танилцуулж хэлэлцүүлэн тэдгээрийн санал хүсэлтийг нэгтгэн тусгалаа.

1. “Эрүүл урт удаан аз жаргалтай амьдрал” НҮТББ

Аймагт тусгай хэрэгцээ онцлог эрх ашиг бүхий бүлгийн эрхийг хангах чиглэлээр хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд үйлчлэх сэргээн засах эмчилгээний дагнасан эмнэлэг байхгүй тул чанар стандартын шаардлага хангасан тусгай эмнэлэг ажиллуулахад арга зүйн дэмжлэг үзүүлэх.

Сэргээн засах эмчилгээ нэн шаардлагатай хүүхдүүдэд тусламж үйлчилгээ явуулахад эмнэлгийн мэргэжилтнүүд төдийгүй, тусгай хэрэгцээт хүүхдүүдтэй ажилладаг багш арга зүйч, эмч, хөдөлгөөн засалч гэх мэт мэргэжлийн хүмүүс хангалтгүй байдаг тул энэ чиглэлээр мэргэшсэн хүмүүсийг хүний нөөцийн бодлогоор дэмжиж орон нутагт ажиллах нөхцөлийг тусгайлан авч хүний нөөцийг нэмэгдүүлэх

2. “Элбэрэлт энэрэхүй орчлон” НҮТББ

Орхон аймагт Хөнгөвчлөх анагаах ухааныг шинжлэх ухааны үндэслэлтэйгээр хөгжүүлж иж бүрэн “Хоспис” үйлчилгээг хөгжүүлэх. Ингэснээр Өрхийн эмнэлгүүдийн ачаалал багасаж мөн 103 -гийн дуудлага буурна.

Орон нутагт өрхийн эрүүл мэндийн төвийн эмч сувилагч нар, анхан шатны тусламж үйлчилгээ үзүүлдэг эмнэлгийн ажилчид, сайн дурын асаргаа сувилгааг үзүүлдэг сайн дурынханд **“Хөнгөвчлөх анагаах ухаан”**-ны ажлын байран дээрх сургалтад албан ёсоор суралцуулах. /Миний бие сургалт явуулах дадлага туршилгад суралцсан/.

Ингэснээр бүгд нэг дуу хоолойтой бусдад чанартай тусламж үзүүлснээр эмнэлгийн хүнд хэвтрийн хүмүүсийн орны ачааллыг зохих түвшинд бууруулна. Мөн гэрийн нөхцөлд чанартай тусламж үйлчилгээг авна.

Өрхийн эрүүл мэндийн төвийн эмч сувилагч нарыг давхар **“Өвчтөний сэтгэл зүй”**-чиглэлээр мэргэшүүлэх суралталтад хамруулах. Ингэснээр ар гэрийнхэн болон өвчтөнтэй харилцах харилцаа хандлага өөрчлөгдөнө. /Сэтгэл зүйч болон өвчтэй хүний сэтгэл зүйг өөрчлөхөд бэрхшээл их тулгардаг тиймээс эмч нар сэтгэл зүйг судлах нь илүү үр дүнтэй/.

3. “Орхон аймгийн хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн холбоо” ГҮТББ

Адил чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг төрийн бус байгууллагуудыг холбох болон хамтран ажиллах боломж нөхцөлийг хангах

Дүгнэлт

Монгол Улсын Засгийн газрын 2020 оны 60 дугаар “Төрийн зарим чиг үүргийг төрийн бус байгууллагаар гүйцэтгүүлэх тухай” тогтоолын дагуу эмэгтэйчүүдийг хөгжүүлэх, жендерт суурилсан хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр 8 төрийн бус байгууллага хамтран ажиллаж байна.

Мөн хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг хөгжүүлэх дэмжих чиглэлээр, эрүүл мэндийн чиглэлээр 17 төрийн бус байгууллагатай хамтран ажиллаж байна. Ингэснээр тухайн салбар бүрийн үйл ажиллагааг хөгжүүлэх, тэдгээрт чиглэсэн гол ажлыг аймаг орон нутгаас зохион байгуулахад ихээхэн хувь нэмэр болж байна.

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд залуусыг мэргэшсэн төв, төрийн бус байгууллагаар дамжуулан боловсрол, эрүүл мэнд, сэргээн засалтын үйлчилгээнд хамруулснаар спорт болон бусад олон төрөлд амжилт гаргаж, тив дэлхийн тэмцээнүүдэд оролцох эрх авах, эцэг эх асран хамгаалагчдад ажил хөдөлмөр эрхлэх, өрхийн орлоготой болох боломжийг бүрдүүлэх, амьдралын дадал хэвшилд ахиц гарах, олон нийтийн хандлагад эерэг өөрчлөлт авчрах зэрэг үр дүнг өгч байна.

Орхон аймаг нь хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг дэмжихэд чиглэсэн үйл ажиллагаанд орон нутгийн төсвөөс 687.3 сая төгрөг зарцуулан ажилласан байна.

Ингэснээр төр, төрийн бус байгууллагуудын хамтын ажиллагаа, уялдаа холбооны чадавх дээшилж, зөвлөгөө мэдээлэл авсан, хэрэгжүүлсэн аж ахуй нэгж, байгууллагууд, иргэд олон нийтийн тоо, хандлагыг нэмэгдүүлж байна.

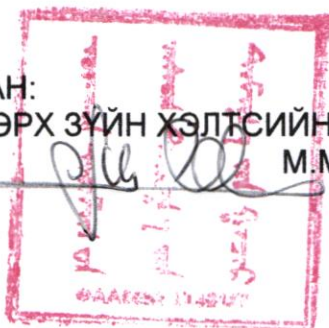
Аймгийн хэмжээнд тайлант хугацааны байдлаар хүний эрх зөрчигдсөн болон зөрчсөн үйлдэл гараагүй бөгөөд цаашид хүний эрх зөрчигдөхгүй байх талаар тогтмол арга хэмжээ авч ажиллаж байна.

Цаашид хүний эрхийн чиглэлээр хийж хэрэгжүүлэх ажлыг төлөвлөн ажиллаж байна.

ХЯНАСАН:

ХУУЛЬ, ЭРХ ЗҮЙН ХЭЛТСИЙН
ДАРГА

М.МӨНХБАЯР

ТАЙЛАН НЭГТГЭСЭН:

ХУУЛЬ, ЭРХ ЗҮЙН ХЭЛТСИЙН
МЭРГЭЖИЛТЭН *Б.Номин-Эрдэнэ*

Б.НОМИН-ЭРДЭНЭ